

Yard. Doç. Dr. Şebnem Sunar
İstanbul Üniversitesi
Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Babalar ve Oğulları, Oğullar ve Sevgilileri **Franz Kafka ve *Babaya Mektup***

ABSTRACT

Fathers and Sons, Sons and Lovers **Franz Kafka and *Brief an den Vater***

Brief an den Vater, which has been subject of frequent psychoanalytic interpretations is based on the conflict between Franz Kafka and his father Hermann. Consequently it contains a lot more biographical information than many of his other works. But it is at the same time much more than a letter and significantly reflects Kafka's inner feelings and his perceptions of the outer world. The letter more than transcends the limits of an autobiographical composition which would have been an indirect description of his experiences and spills into much larger territory. He talks about his father's character and its influence on his personal existence as his son. This depiction of a classic father-son conflict is not something unknown to Kafka's audience. It is frequently seen as the basic theme in the criticism of his writings and described in the context of Freud's definition of the Oedipus complex. This conflict however, in Kafka's case is not merely Oedipal. His father figure step by step internalizes the patriarchal power relations of the bourgeois society in own being. Therefore as Deleuze and Guattari mention, it is much more than an Oedipus complex than it looks. This article, titled "Fathers and Sons, Sons and Lovers" discusses this theme in *Brief an den Vater* and in Kafka's other work.

*"Dul bir annenin doğurduğu oğlanlar,
doğuştan evli olarak yaşamaya başlarlar."*
Chuck Palahniuk, *Choke*

"En büyük iktidar uzmanı Kafka'dır," der Elias Canetti (1969: 86). Hakkıdır: Gerçekten de iktidar, Franz Kafka'nın yapıtlarında dönüp dolaşır karşımıza çıkan bir tema olma özelliğini taşır. Kafka'nın erken dönem anlatılarından

tamamlanmamış romanlarına kadar izi sürülebilir ve çok-biçimli, değişken, kaypak görüntüsü içinde bireyin yaşam alanının her bir noktasına sızan cehennemî bir durumu temsil eder. Cehennem ise Kafka'nın yapıtlarında bize gösterilen dünyadır ve türlü güç ilişkileri üzerine kurulan yapısıyla her an maruz kaldığımız şeydir. İktidar figürü her defasında değişir; oysa iktidar kalıcıdır, asla değişmeyen tek şey odur. Bu açıdan iktidar, Kafka için deyiş yerindeyse kaçınılmaz, döngüsüne karşı konulmaz bir girdaba benzer. İktidarın temsil ettiği dünya, kendisinden ve kendi güç ilişkilerinden başkasını tanımayan zorlu, acımasız bir dünyayı dayatır. Kafka'da bununla bağlantılı olarak yinelenen bir motif olarak karşımıza çıkan işte bu nedenle her zaman güçlülerin toplumdur ve bu toplumda iktidar, tek tek bireylerin kurduğu kişisel otoriteden idari aygıtlarıyla anonim bir otoriter sisteme uzanan geniş bir yelpazede şekillenir. Bu güçlüler toplumunda iktidarın en küçük ama bireye en yakın ilk temsilcisi ise varlığını aile kurumu içinde gösteren baba figürüdür. Nitekim Kafka'nın *Babaya Mektup*'u (Kafka 2008), "kuralları aile ilişkilerine kadar uzanan bir güç mekanizması"nın (Robertson 2007: 100-101) soyut varlığını teyit eder niteliktedir. İçerdiği kişisel çözümler ve biyografik öğeler dolayısıyla bugüne kadar daha çok Kafka'ya ilişkin psikanalitik yorumlara kaynaklık eden *Babaya Mektup*, genelgeçer bir iktidar düşüncesine çekirdek oluşturması bakımından da göz ardı edilemeyecek yapıttır.

Babaya Mektup'un öyküsü, Franz Kafka ile babası Hermann Kafka arasında 1919 yılında yaşanan bir çatışmaya dayanır. Mektubun yazılmasına vesile olan çatışmanın konusu, Kafka'nın söz konusu tarihten bir kış önce Schelesen'de tanıştığı Praglı sekreter Julie Wohryzek ile yaptığı, ancak toplumsal ve sınıfsal kaygılar dolayısıyla babasının onay vermediği evlilik planıdır. Kafka'nın Kasım 1919'da yaklaşık iki haftalık bir zaman diliminde yazdığı ve kendi el yazısıyla yüz sayfayı bulan (bkz. Hermes 2008: 74) *Babaya Mektup*, bu bakımdan yazarın bütün yapıtları arasında biyografik özellik taşıyan az sayıdaki yapıttan biri olmasıyla öne çıkar.

Bununla birlikte mektubun Kafka'nın babasıyla ilişkisinin yanı sıra kendi yaşamına ve yazarlığına, deyiş yerindeyse kendi varoluşuna ilişkin ayrıntıları açığa çıkaran belgesel bir nitelik taşıması, *Babaya Mektup*'u, edebiyat biliminde türü belirleyen öbür biyografik yapıtlar arasında farklı bir yere de koyar. Başka bir deyişle *Babaya Mektup*, Kafka'nın yaşamına ilişkin birinci elden biyografik bir tanıklık olsa da, salt bir mektup olma niteliğinden öte bir noktada durur ve Kafka'nın kendi iç dünyasıyla birlikte dünya algısını da yansıtan bir yapıt olarak belirginlik kazanır. Bu bakımdan mektup, yazarın yaşadıklarını dolaysızca

yansıtan türden oto(biyografik) bir yapıtın sınırları belli çerçevesinden fazlasıyla dışarıya taşar ve çok daha geniş alanlara yayılır.

Kafka'nın, babasına ulaştırılması amacıyla kaleme aldığı, ancak annesi Julie ile kız kardeşi Ottla'nın caydırması sonucunda, alıcısının eline hiç geçmeyen bu mektubun, yazarın yazınsal çalışmaları arasına girmesi, yakın dostu Max Brod'un 1950'lerin başında *Babaya Mektup*'u toplu yapıtlara dahil etme kararına dayanır. Brod'un verdiği bu karar, *Babaya Mektup*'un edebiyat tarihinde yerini alması bakımından belirleyici bir karardır, çünkü Kafka'nın kurmaca yapıtlarının yanında, biyografik olduğu kadar otobiyografik de olan bu belgeyi “yazınsal”ın yorumlanmaya açık alanına sokar.

Hiç kuşkusuz yerinde bir karardır bu: Çünkü bize Kafka'nın bir mektup yazarı olarak da yazınsal ve retorik araçlardan sonuna kadar yararlandığını görme şansını verir. Nitekim Kafka'nın Milena Jesenská'ya yazdığı bir mektupta, bugün bizim *Babaya Mektup* adıyla bildiğimiz bu metni kurgulayışından söz ederken, “avukatlara özgü hileler”e (bkz. Kafka 1986: 85) başvurduğunu söylemesi, bunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Buna göre Kafka, mektupta, babasının kişiliğinden ve bir oğul olarak kendi bireysel varoluşu üzerindeki etkisinden söz etmektedir. Değiş yerindeyse evrensel etki-tepki yasası üzerinden ilerleyen ve Freud'un tanımlamasıyla kendini “Oedipus kompleksi” adı altında ifade eden bir baba-oğul ilişkisidir bu. En azından ilk bakışta öyle görünür.

Freud'un tanımladığı “Oedipus kompleksi”, insanın bedenselliğiyle ilgili olarak temel biyolojik içgüdülerini, arzu ve dürtülerini harekete geçiren, dolayısıyla bu çerçeve içinde hazzın doyurulmasına yönelik olarak çalışan en ilkel benliğini ortaya koyan id'in yarattığı bir çatışmadır. İfadesini baba, anne ve çocuktan oluşan aile tablosunda bulan “Oedipus kompleksi”, Freudyen literatürde oğul açısından kaçınılmazı mümkün olmayan bir mücadeleyi simgeler. Erkek çocuğun oğul olmaktan çıkıp cinsel kimliğini kazanmış bir yetişkin olabilmesi için babasına benzemesi, bir bakıma kendine onu örnek alması gerekir. Oysa bu, aile içinde cinsel kimlik sahibi olma hakkını kazanmış tek erkek olan babayı, yani cinsellik aracılığıyla otoritenin timsaline dönüşen biricik erkeği alt edip tahtından indirmek anlamına da gelir. Tarafları belli, açık ama zorlu bir savaştır bu ve oğul açısından bakıldığında, aslen varoluşsal olarak nitelendirilebilecek bir noktada ortaya çıkar. Baba ile oğul arasındaki bu çatışma, ilk aşamada babaya karşı çıkma esasına dayanır. Ne var ki boyutları bununla sınırlı kalmaz; babayla rekabet zorunluluktur. Çünkü oğul ancak bu çatışmanın rekabete dayalı

esası aracılığıyla kendi cinsel kimliğini kazanabilir ve babanın, deyiş yerindeyse yasa yerine geçen hükmü altında kalmaktan kurtulup kendi bağımsızlığını kazanabilir. Böyle bakınca, *Babaya Mektup* da, “Oedipus kompleksi” bağlamında, Hermann Kafka’nın Franz Kafka üzerinde kurduğu, kırılması gereken sağlam bir egemenlik alanına işaret eder:

[...] Seninle aramdaki bu özellikle talihsiz ilişkide, bağımsızlaşmak istiyorsam, mümkün olduğu kadar, seninle hiçbir ilişkisi olmayan bir şey yapmalıyım; evlilik en büyük şey gerçi ve en onurlu bağımsızlığı sağlıyor, ama aynı zamanda seninle çok yakın bir ilişkisi var. [...] (Kafka 2008: 61)

Yukarıdaki satırlar, bu egemenlik alanındaki asıl ağırlık noktasını, baba ve evli olma arasındaki bağıntının oluşturduğunu göstermektedir. Evli baba ve evli olmayan oğul arasındaki ilişkiyi belirleyen ve oğul aleyhine güç dengesizliği yaratan şey tam olarak budur. Erkek olmak ya da olmamak, bu güç dengesi(zliği) üzerinden belirlenmektedir; nihayetinde erkek olmanın en temel biçimidir evli olmak. Çünkü doğrudan doğruya tescil ve teslim edilmiş bir cinselliğe, burjuva toplumunun onayladığı türden aile içi bir cinselliğe işaret eder. Dolayısıyla da yetişkin erkeğin toplumsala hiç zorlanmadan, kolayca eklenilebileceği bir iktidar alanının yolunu açar. Burjuva toplumu içinde erkeğe bahşedilen bu iktidar alanı, doğurganlığı nedeniyle çoğu zaman kadına yalnızca ikram edilmekle yetinilenin aksine, otoriteyi temsil eden türden bir yaratma edimiyle kodlanır ve toplumsalın içine doğrudan bu otoriter kodla zerk edilir. Yaratma gücüne sahip olan, burada artık kadın değil, erkektir ve bu açıdan bakıldığında, güç yalnızca ve yalnızca erkeğe ait görünür. Başka bir deyişle, erkeğin gücü, toplumsalın içinde ona her türlü eylem alanını özgürce açan ve otoriter bir figür olarak edimsel meşruiyet sağlayan bir yaratıcılık kılığında beden bulur.

Bu durum, burjuva toplumuna ilişkin olarak her türlü soyut iktidarı kendi cismani varlığında somutlaştırması bakımından aile kurumunun terminolojisine uyarlandığında, “baba otokrasisi” (Löwy 2008: 35) olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda *Babaya Mektup*, Kafka’nın özellikle de diğer büyük yapıtlarından aşına olduğumuz cisimsiz otorite aygıtlarının, sözgelimi *Dava* (Kafka 1999) ve *Şato*’da (Kafka 2005) karşılaştığımız yapısıyla idari devlet aygıtının ete kemiğe bürünmüş bir resmini ortaya koyar. Böyle bakınca, baba burada Kafka’nın yapıtlarında öne çıkan “despotik ve sınırsız iktidarın binlerce eleştirel tezahürü”nden (Löwy 2008: 36) kuşkusuz en canlı olanıdır, çünkü olanca ağırlığıyla *Babaya Mektup*’un üzerine çöken Hermann Kafka’nın bedeninde varlık bulur.

Hermann Kafka'nın "saf bedenselliği"nde¹ (karş. Kafka 2008: 18) görünüre taşınan iktidarın bu ezici yükünden Kafka kurtulmaya çalışmış mıdır? *Babaya Mektup*'ta Kafka, bu soruyu bir kez daha "Oedipus kompleksi"ne ayna tutacak şekilde, açık ve net olarak şöyle yanıtlamaktadır:

Her iki evlilik girişi[m]in² ardındaki temel düşünce de tümüyle doğrudu: bir ev açmak, bağımsızlaşmak [...] (Kafka 2008: 59).

"Oedipus kompleksi"nin de işaret ettiği genel bir çözüm olarak, babadan kurtulmanın en kolay yoludur ona benzemek. Şu halde benzeşmenin yolu, vaktiyle babanın yaptığını şimdi dolaysızca yinelemekten geçmektedir ve bu da ifadesini evlenmek, evlilik yoluyla cinsel kimliğini, dolayısıyla babadan bağımsızlığını kazanmakta bulmaktadır. Mutlak otoritenin sahibi olan babadan kurtuluş, bu noktada otoriteyi eline alacak ideal erkek figürüne bizzat dönüşmekle mümkün olmaktadır. Toplumsalın içine kodlanmış baskın erkek imgesi, babayı taklit yoluyla böylece içeriden onaylanmış olur. Kaldı ki babanın ve erkeğin toplumdaki sınırsız iktidarını pekiştiren de sonuç olarak budur.

Evlilik, Kafka'ya göre ciddi olmasına ciddi bir iştir. *Babaya Mektup*, bu konuda son derece açık sözlü davranır:

Evlenmek, bir aile kurmak, gelecek tüm çocukları kabullenmek, onları bu güvensiz dünyada yaşatmak ve hatta biraz da yol göstermek, benim inancıma göre bir insanın başarabileceği en yüce şeydir. [...] (Kafka 2008: 54)

Ne var ki Ritchie Robertson'ın (karş. 2007: 25) da haklı olarak saptadığı gibi, hiçbir şekilde kişisel belirtmeyen, deyiş yerindeyse öznel olmanın yakınından bile geçmeyen sözlerdir bunlar. Kafka'nın değil, başka birinin projeksiyonu gibidirler. Kafka sanki bu sözlerle kendi arzusundan ya da kendi amacından değil, genel bir şeylerden söz etmektedir. Franz Kafka'nın dünyasından o denli uzakta yankılanmaktadır bu sözler. Çünkü Hermann Kafka'nın dünyasına aittirler. Franz Kafka'nın aslen kaçıp kurtulmaya çalıştığı bir dünyanın olgusudur evlilik. Kafka'nın mektupta, "[...] evlilik tam da senin asli alanın olduğu için bana kapalı," (Kafka 2008: 61) sözleriyle babasına anlatmaya çalıştığı şey budur.

¹ "Senin saf bedenselliğin bile eziyordu beni," diye yazar Kafka çocukluk anılarına ilişkin olarak *Babaya Mektup*'ta ve şöyle devam eder: "[...] Ben sıksa, güçsüz, ince, sen güçlü, iri, geniş" (bkz. Kafka 2008: 18). Oğlunun çelimsiz bedeni göz önünde bulundurulduğunda, fiziksel olarak da ağır basan, üstün gelen bir bedenselliğe sahiptir Hermann Kafka'nın imgesi. Kafka, babasının bedeni karşısında kendi bedeninden utanmadığını günlüğüne ancak 1911 gibi geç bir tarihte yazabilecektir (bkz. Kafka 1994a: 32).

² Franz Kafka burada babasına 1912'de tanıştığı, bu tanışıklığın ardından 1914 ve 1916'da olmak üzere iki kez nişanlanıp ayrıldığı Berlinli Felice Bauer ile ilişkisinden söz etmektedir.

Şu durumda babayı taklit ederek evlilik döngüsünü yinelemek, aile kurumunun boğucu yapısını içselleştirmek ve dahası, aynı kısır döngüye kendi yaşamında da hapsolmek anlamına gelir. Kafka'nın perspektifinden bakıldığında da, durum böyle görünmüş olsa gerektir. Nihayetinde Kafka, genel anlamıyla evlilik ortamının yazmak için başlı başına bir engel oluşturduğu kanısındadır. Evlilik, zaten kendi başına da yeterince güç olan yazma edimi için gerekli olan yalnızlıkla çelişmektedir. Mektupta babasına “yazıda ve onunla bağlantılı konularda küçük bağımsızlaşma girişimlerinde bulunduğu[nu]” (Kafka 2008: 62) dile getiren Kafka'ya göre evlilik, bu küçük kaçış denemelerini sekteye ve hatta başarısızlığa uğratması muhtemel bir tehlikedir ve tehlikenin yalnızca muhtemel olması bile, göze alınmaması için yeter sebep ilkesidir. Nitekim Felice Bauer ile evlilik planları hakkındaki çekincelerini, korku ve kaygılarını aktardığı günlüğü de bu konuda bizim için hiçbir kuşkuyla yer bırakmamaktadır:

[E]vlenemedim [...]. Bu konuda beni durduran, temelde yazarlık çalışmalarımı önemsemem oldu; çünkü evliliğin bu çalışmayı tehdit ettiğini düşünüyordum. [...] (Kafka 1994b: 135 - çeviri bana ait; Ş.S.)

Evliliğin yazı karşısında engel oluşturduğunu düşünen besbelli yalnızca Kafka değildir. Annesi Julie Kafka da bu konuda zaman içinde oğluyla aynı fikri paylaşma aşamasına gelir. Felice Bauer'le nişanın bozulmasının ardından Julie Kafka, 20 Temmuz 1914 tarihli mektubunda, Felice'in annesi Anna Bauer'e, oğlunu onaylayan şu satırları yazacaktır: “Belki de evlilik için yaratılmamış o; çünkü bütün arzusu yazmak” (Kafka 1998: 612 – çeviri bana ait; Ş.S.).

Bu dünya yüzünde erkek olmanın ilk ve en temel biçimi evli olmaksızın, dünya gerçeğinin doğrudan içinde yer alması da, başka bir düzlemde yaratma eylemine tanıklık eden yazma edimi de ikinci biçimi olsa gerektir. Öyleyse yazmak, Kafka için “yaratma”nın, yani erkek olmanın tek ve biricik yolu mudur? Görünüşe bakılacak olursa, öyledir. Edebiyat, mevcut koşullar altında, Baba Kafka'nın dünyasından kaçmanın en elverişli yolu gibi gözükmektedir, üstelik yaratma edimiyle, daha doğru bir deyişle sanatsal yaratıcılıkla da ilişkili bir yoldur bu.

Yine de buna, toplumsalın içinde geçerli ve yaygın olan biçimiyle erkek olmakta duyulan sıkıntı eşlik etmektedir. Kafka'nın günlükleri, yazma konusunda, başka bir deyişle yaratıcı eylemi nihayete erdirmeye konusunda çektiği sıkıntılarını dile getiren pasajlarla doludur. Günlüğünde 23 Eylül 1912 tarihinin altına düştüğü notta, bir gecede yazdığını öğrendiğimiz *Hüküm* (Kafka 2007b: 31-42) adlı öyküsü, bu duruma istisna oluşturan ender örneklerden biridir: “Yalnızca böyle yazılabilir, yalnızca böyle bir bütünlükle, bedeni ve

ruhu böyle büsbütün açarak,” (Kafka 1994a: 460 ve 461 – çeviri bana ait; Ş.S.) der bu tarihli kayıta Kafka. Bu sözlerin, doyumla noktalanmış cinsel birleşmeyi anımsatır nitelikte olması tesadüfi değildir. Dahası, Kafka’nın Max Brod’a söz konusu öyküyü tamamlarken aklından geçen yoğun bir boşalma anı olduğunu söylediği de bilinenler arasındadır. Kapanış cümlesinde Kafka’nın, öykünün başkışisi Georg’un kendini aşağı bırakacağı köprü üzerindeki trafiği betimlemek üzere kullanmayı tercih ettiği *Verkehr* sözcüğünün, aynı zamanda cinsel birleşme anlamına gelen bir sözcük olarak kullanılması, bu açıdan son derece dikkat çekicidir³ (bkz. Robertson 2007: 32) ve salt bir söz sanatı olmanın ötesinde, yukarıda sözünü ettiğimiz erkek olmanın iki biçimini de hiç kuşkusuz birbiriyle ilintilendirmektedir.

Kafka’nın kadınları olarak edebiyat tarihinde kendi özel yerlerini alan Felice de Milena da, *Babaya Mektup*’taki çatışmaya konukluk eden Julie Wohryzek’in aksine, eğitilmiş, yetenekli ve kendilerine yeten kadınlardır. Oysa yukarıda da dile getirildiği üzere, Felice ile yapmayı düşündüğü evlilik, Kafka’nın kendini yetersiz hissetmesine yol açmaktadır. Entelektüel açıdan Kafka’ya daha yakın bir duruşu olsa da, Milena söz konusu olduğunda da, durum benzer bir boyut taşımaktadır. Böyle bakınca, Kafka’nın gerek Felice gerek Milena ile ilişkisi, deyiş yerindeyse tersinden bir baba projeksiyonu olarak karşımıza çıkar. Felice de Milena da burjuva toplum yapısının erkek egemen kültürü içinde tipik olmayan kadınlardır ve Kafka’nın duygusal hayatında, tıpkı aile içinde babası Hermann’ın oynadığı role benzer baskın bir rol oynarlar. Erkek kültürün kadın doğasına atfettiği özellikler onlarda yoktur. Soruna bu açıdan yaklaşıldığında, Franz Kafka’nın kendine ait olarak kuracağı olası bir ailede, baba Hermann Kafka’nın rolünü çalacaklarına kesin gözüyle bakılabilecek bir konumdadırlar. Hiç değilse, Kafka’nın perspektifinden bakınca karşılaştığımız manzara budur:

[...] Bazen dünya haritasının önüne serilmiş ve senin boylu boyunca bu haritanın üzerine uzandığını hayal ediyorum. Ve o zaman benim hayatım açısından, yalnızca senin kaplamadığın ya da ulaşabileceğin mesafenin dışındaki bölgeler değerlendirilebilir görünüyor. Ve bunlar da, senin heybetine ilişkin düşünceme uygun olarak, pek fazla sayıda ve pek huzurlu bölgeler değil; özellikle de evlilik bu bölgeler arasında bulunmuyor (Kafka 2008: 61).

³ Öyküyü Türkçeye çeviren Tefrik Turan, *Verkehr* sözcüğünü “gidiş-geliş” ikilemesiyle karşılamayı tercih etmiştir: “Bu sırada köprünün üzerinde neredeyse bitip tükenmez bir *gidiş-geliş* vardı.” (bkz. Kafka 2007b: 42 – vurgu bana ait.) Sözcüğün cinsel birleşmeye dair anlamı göz önünde bulundurulduğunda, hiç kuşkusuz, bu doğru bir seçim olmuştur.

Babanın bu imgesi dolayımında Kafka, iktidarın tezahürlerini bitimsizce işte bu manzaranın içine yayar. Okurun gözünde Hermann Kafka'yı baskın kişilikli otoriter bir baba figürü haline getiren de, mektubun işte bu kurgusudur. Mektubun bu anlamda klasik baba-oğul çatışmasını yansıtan havası, kuşkusuz, Kafka okurlarına yabancı bir motif değildir. Baba-oğul çatışmasının, yazarın yapıtlarının asıl konusunu oluşturduğu, Kafka yorumlarında sık sık dile gelen ortak bir nokta olmuştur. Nitekim Kafka'nın da konusu gereği *Die Söhne* adıyla tek bir başlık altında bir araya toplamayı düşündüğü *Ateşçi* (Kafka 2007a: 43-72) ya da *Dönüşüm* (Kafka 2007c) gibi anlatılar, bu yoruma uygun bir çıkış noktası oluştururlar (karş. Löwy 2008: 36).

Ne var ki Kafka'daki yansımasıyla bu çatışma, yalnızca ödipal olma özelliğiyle sınırlı değildir. Genel anlamda bir baba-oğul çatışmasının, Kafka'nın yapıtlarında asıl vurgulamak istediği mesele olduğunu söylemek, Kafka'yı düzenlamıyla okumak anlamına gelebilir. Daha geniş bir perspektiften bakıldığında, Kafka'nın baba-oğul çatışması görünümü altında güçlü ile güçsüz arasındaki ilişkinin altını çizmekten öteye geçtiği ve bu ilişkiyi farklı perspektiflerde, sözgelimi ataerki burjuva düzeni içinde ezen ile ezilenin ilişkisine dönüştürdüğü söylenebilir. Böyle bakınca, burjuva toplumunun ataerki güç ilişkisini adım adım kendi varlığında içselleştiren bir baba figürüdür Kafka'nın. Dolayısıyla görüldüğünden daha büyük, Deleuze ve Guattari'nin deyişiyle “fazla aşırı bir Oedipus” (2000: 15) motifidir ve bu bakımdan da Kafka'nın mektubu kurgularken “avukatlarla özgü hileler” olarak nitelendirdiği yazınsal olanaklardan yararlandığına işaret eder. Bu bağlamda, daha önce de sözünü ettiğimiz *Dava* ya da *Şato* gibi diğer büyük yapıtları da, Kafka'nın yalnızca kişileriyle değil, kurumlarıyla da burjuva toplumunu belirleyen güç dengelerini görünüre taşıdığını gösterir. Burada artık kanlı canlı bir baba figürü değil, baba figürünün temsil ettiği otoriteyi simgeleyen burjuva toplumunun kurumları vardır. Kafka'nın, iktidarı bütün yönleriyle tanıdığını ve yapıtlarında bunları yeniden şekillendirdiğini söyleyen Elias Canetti son derece haklıdır (karş. Canetti 1969: 86 ve ayrıca 93-94).

Deleuze ile Guattari'nin “babanın ölçüsüzce büyütülmüş fotoğrafı” (2000: 16) dediği şeydir bu. Her türlü otoritenin simgesi olarak baba figürü Kafka'da devasa boyutlara ulaşmış, varlığıyla grotesk bir temsilin dünya yüzündeki aktörü olmuştur. Kafka, özellikle de *Babaya Mektup* söz konusu olduğunda, kendisi hakkındaki psikanalitik yorumların dayanağını oluşturan Freudcu Oedipus kompleksini işte bu fotoğrafla aşar; Oedipus'un kendi sınırlarını zorladığı, büyüüp şişerek fotoğraftan taşıdığı ve -özellikle de *Dava* ve *Şato*'da

ortaya çıkan- olanca groteskliğiyle evrenle bir olduğu bir momenti yakalayan işte bu fotoğraftır, dolayısıyla da Evren-Oluş'un ta kendisidir.

KAYNAKÇA

- Canetti, Elias** (1969), *Der andere Prozess. Kafkas Briefe an Felice*. M $\ddot{u}$ nih: Carl Hanser Verlag.
- Deleuze, Gilles / Guattari, Felix** (2000), "Fazla Aşırı Bir Oedipus". *Kafka. Minör Bir Edebiyat İçin* içinde. Çev. Özgür Uçkan / Işık Ergüden. İstanbul: YKY, s. 15-24.
- Hermes, Roger** (2008), "Önnot". *Babaya Mektup* içinde. Çev. Cemal Ener. İstanbul: Can Yayınları, s. 69-81.
- Kafka, Franz** (2008), *Babaya Mektup*. Çev. Cemal Ener. İstanbul: Can Yayınları.
- Kafka, Franz** (2007a), "Ateşçi". *Ceza Kolonisinde: Anlatılar I* içinde. Çev. Tevfik Turan. İstanbul: Can Yayınları, s. 43-72.
- Kafka, Franz** (2007b), "Hüküm". *Ceza Kolonisinde: Anlatılar I* içinde. Çev. Tevfik Turan. İstanbul: Can Yayınları, s. 31-42.
- Kafka, Franz** (2007c), *Dönüşüm*. Çev. Ahmet Cemal. İstanbul: Can Yayınları. 19. bsm.
- Kafka, Franz** (2005), *Şato*. Çev. Kamuran Şipal. İstanbul: Cem Yayınları. 8. bsm.
- Kafka, Franz** (1999), *Dava*. Çev. Ahmet Cemal. İstanbul: Can Yayınları.
- Kafka, Franz** (1998), *Briefe an Felice und andere Korrespondenz aus Verlobungszeit*. Yay. haz. Erich Heller / Jürgen Born. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Kafka, Franz** (1994a), *Tagebücher. Gesammelte Werke in zwölf Bänden*. Yay. haz. Hans-Gerd Koch. Cilt 1: 1909-1912, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Kafka, Franz** (1994b), *Tagebücher. Gesammelte Werke in zwölf Bänden*. Yay. haz. Hans-Gerd Koch. Cilt 2: 1912-1914, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Kafka, Franz** (1986), *Briefe an Milena*. Yay. haz. Jürgen Born / Michael Müller. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Löwy, Michael** (2008), *Franz Kafka. Boyun Eğmeyen Hayalperest*. Çev. Işık Ergüden. İstanbul: Versus Yayınları.
- Robertson, Ritchie** (2007), *Kafka*. Çev. Elif Böke. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Stach, Rainer** (2004), *Kafka. Die Jahre der Entscheidungen*. Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag.
- Sunar, Şebnem** (2008), "Sunuş". *Babaya Mektup* içinde. Çev. Cemal Ener. İstanbul: Can Yayınları, s. 9-11.